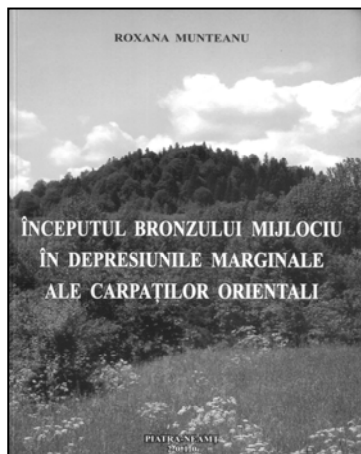

**ROXANA MUNTEANU, ÎNCEPUTUL BRONZULUI MIJLOCIU ÎN
DEPRESIUNILE MARGINALE ALE CARPAȚILOR ORIENTALI,
BIBLIOTHECA MEMORIAE ANTIQUITATIS, XXIV, EDITURA
„CONSTANTIN MATASĂ”, PIATRA NEAMȚ, 2010, 351 p.**

În ultimii ani au apărut numeroase lucrări de sinteză dedicate unei problematice diverse a epocii bronzului din România și care au adus evidente elemente de noutate pentru înțelegerea fenomenelor culturale ce au cuprins anumite spații geografice și s-au manifestat în forme distincte.

O astfel de contribuție este și cea semnată de tânăra cercetătoare Roxana Munteanu, care a întocmit un studiu amplu referitor la perioada mijlocie a epocii bronzului în depresiunile marginale ale Carpaților Orientali.

Pregătită inițial ca teză de doctorat, lucrarea la care facem referire constituie cel de-al XXIV-lea volum al binecunoscutei colecții *Bibliotheca Memoriae Antiquitatis*, editată de Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra Neamț, unde, cu profesionalism, își desfășoară activitatea și autoarea cărții.

Volumul, destul de consistent și cu o valoare informațională densă, este „deschis” printr-un **Cuvânt înainte**, semnat de editor – dr. Gh. Dumitroaia, în care este argumentată necesitatea lucrării și ne este prezentată pe scurt și structura acesteia.

Deși suntem convinși că la momentul când scriem aceste rânduri cartea colegei Roxana Munteanu a putut fi cunoscută de către cei interesați de problematica epocii bronzului, considerăm ca fiind totuși necesară o scurtă expunere a conținutului acesteia.

Prin modul de organizare a materialului informativ, putem spune că lucrarea are o structură oarecum tradițională pentru contribuțiile cu caracter monografic întâlnite în literatura arheologică românească.

Așa cum era și firesc, un prim capitol a fost rezervat caracteristicilor **Cadrului natural** specific zonelor depresionare arundate

Carpaților Orientali. Fără să intrăm în detalii, amintim că alături de o succintă descriere a peisajului geomorfologic, un loc important a fost dedicat resurselor naturale utilizate pe parcursul epocii bronzului, cu toate că, de multe ori, dovezi palpabile ale exploatării lor sunt greu de identificat. Dacă pentru sursele de sare au putut fi observate mărturii arheologice concrete, nu același lucru se poate spune despre zăcămintele de cupru sau staniu, fapt care limitează destul de mult discuțiile privitoare la activitățile metalurgice.

Catalogul descoperirilor ocupă un spațiu important în cadrul lucrării și este structurat în două părți: mărturiile arheologice care au constituit preliminariile bronzului mijlociu și descoperirile specifice perioadei mijlocii a epocii bronzului (ordonate pe culturi – Monteoru, Costișa, Komarov, Wietenberg). Deși sunt înregistrate 183 de puncte cu descoperiri ce se încadrează în palierul cronologic al lucrării, la o privire atentă se observă că stadiul actual al cercetărilor nu oferă o imagine complexă asupra realităților istorice din perioada mijlocie a epocii bronzului.

Un capitol distinct cuprinde analiza așezărilor caracteristice segmentului cronologic amintit. Dacă pentru etapa finală a bronzului timpuriu datele arheologice nu sunt foarte consistente, majoritatea provenind din situri ale culturii Jigodin, pentru bronzul mijlociu situația este cu totul diferită și prin prisma faptului că sunt analizate numeroase descoperiri care provin din medii culturale diferite – Monteoru, Costișa, Komarov și Wietenberg. O privire de ansamblu asupra tipurilor de așezări ne arată faptul că pentru primele două culturi menționate anterior sunt frecvent întâlnite locuirile pe poziții dominante, însoțite adesea de elemente de fortificare antropică sau naturală, în timp ce pentru celelalte nu poate fi identificat un anumit standard, siturile ocupând atât forme joase de relief cât și zone mai înalte, cu posibilități defensive.

Descoperirile funerare și de cult constituie un alt segment al lucrării în care autoarea, pornind de la informațiile oferite de literatura arheologică, la care pot fi adăugate și rezultatele propriilor cercetări (în situl de la Poduri), reușește să creioneze destul de clar aspecte legate de comportamentul funerar și de anumite structuri rituale. Dacă în ceea ce privește descoperirile mortuare nu pot fi observate elemente de noutate față de etapa cronologică anterioară, locurile de cult par să aducă un plus de informații în ceea ce privește spiritualitatea comunităților umane din perioada mijlocie a epocii bronzului.

În ceea ce privește materialul arheologic, cea mai complexă analiză a fost efectuată asupra **ceramicii**, în funcție de etapele cronologice și mediile culturale caracteristice perioadei de început a bronzului mijlociu. Pentru culturile Monteoru, Costișa, Komarov și Wietenberg au fost discutate în detaliu principalele forme ceramice și elementele de decor, fiind obținută o imagine unitară pentru arealul geografic analizat, dar care își poate găsi aplicabilitate și pentru zonele învecinate.

Inventarul metalic, de piatră și os constituie subiectul unui alt capitol al cărții. Așa cum era și firesc, o atenție deosebită a fost acordată pieselor metalice, mai ales din punctul de vedere al importanței cronologice a acestora. În cadrul tuturor culturilor studiate, ponderea cea mai mare o dețin pumnalele și topoarele de bronz, în timp ce unelte și piesele de podoabă reprezintă o proporție relativ scăzută. Artefactele de piatră și os se întâlnesc într-un număr redus și nu se remarcă printr-o mare variabilitate tipologică, neexistând diferențe nici de la o cultură la alta.

Cronologia descoperirilor reprezintă una dintre „provocările” pe care autoarea cărții a știut să o ducă la bun sfârșit. Pornind de la diferite analogii și sincronisme, este creat un tablou coerent al cronologiei relative a celor patru culturi importante specifice bronzului mijlociu de pe ambii versanți ai Carpaților Orientali. Imaginea aceasta este completată în chip fericit prin câteva elemente de datare absolută, care, deși puține, permit o raportare la manifestările culturale contemporane din teritoriile învecinate.

Pe baze celor expuse în capitolele anterioare, într-un alt segment al lucrării, intitulat **Perioada mijlocie a epocii bronzului la est și vest de Carpații Orientali**, sunt discutate aspecte care pornesc de la stadiul cunoștințelor despre cele patru culturi (Monteoru, Costișa, Komarov, Wietenberg), originea lor, ariile de răspândire și etapele evolutive. Subcapitolul **Legături peste Carpați** reprezintă concluziile lucrării în care se arată că au existat anumite contacte între comunitățile de pe ambele părți ale arealului montan. Chiar dacă unele medii culturale contemporane au fost separate de lanțul carpatic (Monteoru și Wietenberg), există și situații când ariile unor culturi depășesc linia carpatică, fapt ilustrat destul de bine prin descoperirile de factură Jigodin și Costișa.

Lucrarea este completată de un rezumat în limba engleză și de o bibliografie consistentă care argumentează complexitatea subiectelor

discutate în volumul de față. De asemenea, ilustrația bogată, bine structurată și concludentă, constituie un punct de sprijin solid pentru afirmațiile din text.

Chiar dacă în anumite direcții de studiu pot fi aduse completări pe parcursul sporirii bazei documentare, suntem convinși că lucrarea colegei Roxana Munteanu constituie o contribuție importantă, care va servi ca punct de reper pentru viitoarele cercetări din zona pericarpatică, mai ales pentru etapa mijlocie a epocii bronzului.

Vasile Diaconu